

Lääkehoidon onnistumisen tarkistuslista LOTTA tukee iäkkäiden lääkehoidon toteutumista

Maarit Dimitrow, Terhi Toivo / Julkaistu 4.3.2020

LOTTA-lista on suunnattu 65 vuotta täyttäneille lääkkeiden käyttäjille lääkehoidon riskien omatoimiseen kartoittamiseen. Listan tavoitteena on varmistaa, että lääkehoidon toteutus on kunnossa, kannustaa iäkkäitä laatimaan ja ylläpitämään ajantasaista läikekitylistaa sekä seuraamaan oman lääkehoidon vaikutuksia.

Terveydenhuollossa puuttuu kokonaisvastuu potilaan lääkehoidosta. Tiedonkulun ongelmat eri terveydenhuollon yksiköiden välillä ja lääkehoidon kokonaishallinnan puute ovat riski iäkkäiden lääkehoidon rationaaliselle toteutumiselle.

Kotimaisen ja kansainvälisen tutkimustiedon mukaan iäkkäiden läikekityksessä on paljon ongelmia ja turvallisuusriskejä. Iäkkäiden osallistaminen oman läikehoitonsa seurantaan on tärkeää. Tarvetta on ollut kansalaisten itse täytettävälle läikehoidon riskien tarkistuslistalle, jota voidaan hyödyntää kaikkialla terveydenhuollossa.

LOTTA-listalla tunnistetaan lääkehoidon riskejä

LOTTA-lista on suunnattu 65 vuotta täyttäneille lääkkeiden käyttäjille lääkehoidon riskien omatoimiseen kartoittamiseen. Lääkkeenkäyttäjä täyttää sen joko itse tai omaisen kanssa yhteistyössä.

Listalla kannustetaan ja aktivoidaan omasta lääkehoidosta huolehtimiseen, kuten laatimaan ja ylläpitämään ajantasaista läikekitylistaa, sekä seuraamaan oman lääkehoidon vaikutuksia. Iäkstä ohjeistetaan ottamaan yhteyttä ensisijaisesti hoitavaan läikekärin, jos läikehoidossa havaitaan ongelmia. Yhteyttä suositellaan tarvittaessa ottamaan myös apteekin farmaseuttiin ja proviisoriin tai sairaanhoitajaan. LOTTA-lista ja sen käyttäjille suunnattu ohje on kirjoitettu selkokielellä.

Listalla keskittyy lääkehoidon olennaisimpiin riskitekijöihin

Lista sisältää kahdeksan lääkehoidon riskejä kartoitettavaa kysymystä, jotka keskittyvät olennaisimpiin tekijöihin lääkehoidon toteutuksessa: ajantasaiseen tietoon käytössä olevista lääkkeistä, lääkehoidon vaikutusten seurantaan ja lääkehoitoon sitoutumiseen.

Ensimmäiseen teemaan liittyvillä kysymyksillä kartoitetaan ajantasaisen lääkityslistan olemassa oloa sekä hoitoon osallistuvien lääkäreiden määrää.

Toiseen teemaan liittyvät kysymykset selvittävät lääkkeen käyttäjän omaa käsitystä lääkehoidon vaikutusten säännöllisen seurannan toteutumisesta sekä hänen tietämystään oman lääkehoitonsa suunnitellusta kestosta (pysyvä, määräaikainen tai tarvittaessa otettava lääkitys). Tässä osassa kartoitetaan myös lääkehoidon mahdollisesti aiheuttamia haittoja. Tarkistuslista sisältää kymmenen iäkkäällä yleisesti esiintyvää lääkehaittaoiretta. Kysymys kartoittaa iäkkäille ongelmallisiksi luokiteltujen lääkeaineiden kuten antikolinergien, bentsodiatsepiinien, antipsykoottien, opioidien ja antidepressanttien tyypillisiä haittoja sekä iäkkäiden yleisesti käyttämien ja hoitosuosittelujen mukaisten lääkehoitojen mahdollisia haittoja (esim. diabeteslääkkeet, verenpainelääkkeet, α_1 -salpaavat eturauhaslääkkeet).

Viimeiseen teemaan liittyen kartoitetaan, miten lääkkeiden käyttö sujuu arjessa ja iäkkään näkemyksiä lääkehoidostaan.

LOTTA-listan kehittämisessä oli mukana asiantuntijoita sekä lääkkeiden käyttäjiä

LOTTA-lista kehitettiin Helsingin yliopiston tutkijoiden toimesta. Listan kehittämisessä hyödynnettiin kotihoidon hoitajille suunnatun iäkkäiden lääkehoidon riskien arviointimittarin sisältöä sekä kotimaista ja kansainvälistä kirjallisuutta.

Listan sisältö validoitiin kolmekierroksisella Delfoi-tutkimuksella, jonka asiantuntijajaneeli koostui yhteensä 19:stä iäkkäiden lääkehoitoon perehtyneestä lääkäristä ja farmasian ammattilaisesta.

Tutkimuksen tuloksena saadun kysymyslistan ymmärrettävyyttä testattiin kaksikierroksisella käyttäjätestauksella, johon osallistui 90 iäkästä lääkkeiden käyttäjää. Listan ymmärrettävyyden testauksessa hyödynnettiin myös kokemusasiantuntijoita.

Terveydenhuollon ammattilaisille on ohjeet listan tulkintaan

Suuri osa LOTTA-listan avulla tunnistetuista ongelmista voidaan selvittää lääkäreiden tai muiden terveydenhuollon ammattilaisen antaman lääkeneuvonnan avulla. Tarvittaessa, kuten lääkehaittaa epäiltäessä, suositellaan olemaan yhteydessä hoitavaan lääkäriin, joka päättää mahdollisista jatkotoimenpiteistä. Ongelmia voidaan ratkoa myös moniammatillisesti eritasoisten lääkehoidon arviointien avulla. Terveydenhuollon ammattilaisille on laadittu erillinen ohje listan taustaan ja tulkintaan.

LOTTA-lista julkaistaan virallisesti Lääkehoidon päivänä 12.3.2020. Lista ja sen käyttöohjeet käyttäjille ja ammattilaisille löytyvät

- [Fimean verkkosivuilta](#)
- [Lääkehoidon päivän verkkosivuilta](#)

Listasta painetaan apteekeissa jaettavaksi tarkoitettu paperiversio. Apteekkariliitto on tukenut listan kehittämisen taustalla olevaa tutkimusta.

Tutkimusryhmä: FaT Maarit Dimitrow, proviisori, tohtorikoulutettava Terhi Toivo, proviisori, tohtorikoulutettava Ghada Hassan, farmasian opiskelija Roosa Saarenmaa, Dos. Juha Puustinen, Prof. Emer. Sirkka-Liisa Kivelä, Prof. Marja Airaksinen

Maarit Dimitrow

FaT
Kliinisen farmasian ryhmä, Helsingin yliopisto

Terhi Toivo

Proviisori, tohtorikoulutettava, kliinisen farmasian ryhmä, Helsingin yliopisto
Lääkitysturvallisuuskordinaattori, Pirkanmaan sairaanhoitopiiri